

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra slovanských jazyků a literatur
Oddělení českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Postoje k národnímu jazyku u žáků 2. stupně ZŠ

Vypracovala: Lenka Říhová
Vedoucí práce: Mgr. Iva Mrkvičková, Ph.D.

České Budějovice 2016

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce
Mgr. Ivě Mrkvičkové, Ph.D. za cenné rady, podmětné připomínky a trpělivost. Dále
bych ráda poděkovala vedení Základní školy Komenského za umožnění
výzkumu a rovněž všem zúčastněným respondentům.

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

Podpis studenta

Anotace

Bakalářská práce se věnuje postojům specifické věkové skupiny (11-15 let) - žáků 2. stupně ZŠ k češtině, jako k národnímu jazyku. Práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části je popsáno rozdělení českého jazyka do jednotlivých útvarů, dále charakteristika postojů a poznatky o postojích českých mluvčích k českému národnímu jazyku z dostupné literatury. V části praktické jsou pomocí dotazníku zkoumány postoje žáků šestých a devátých tříd ze dvou základních škol. Cílem práce je postihnout typické postoje, s přihlédnutím k věku a pohlaví respondentů.

Annotation

This bachelor thesis deals with the attitudes of a specific age group (11-15 years) – the pupils of secondary school (2.stupeň ZŠ in Czech) – to Czech language as a national language. The thesis is divided into a theoretical and practical part. The theoretical part is devoted to the division of Czech language, the characteristics of attitudes, and knowledge of attitudes of Czech native speakers to Czech national language found in available written sources. In the practical part, the attitudes of pupils of the 6th and 9th grade from two secondary schools are investigated with the help of a questionnaire. The main aim of my work is to capture typical attitudes with regard to age and gender of respondents.

Obsah

Úvod.....	6
1. Teoretická část	7
1.1 Národní jazyk	7
1.2 Čeština jako národní jazyk.....	8
1.3 Rozdělení českého jazyka	9
1.3.1 Spisovný jazyk.....	9
1.3.2 Nespisovný jazyk.....	11
1.4 Český národní jazyk v současnosti	15
1.5 Postoje k jazyku	17
1.5.1 Obecně k termínu postoj	17
1.5.2 Postoje k jazyku	18
1.6 K mluvě současné české mládeže	21
2. Praktická část	22
2.1 Přiblížení zkoumané věkové skupiny	23
2.2 Vymezení základních hypotéz	24
2.3 Interpretace výsledků výzkumu	25
Závěr	42
Použitá literatura	43
Seznam tabulek	47
Seznam příloh	48

Úvod

Bakalářská práce se zabývá postoji k našemu českému národnímu jazyku, a to u specifické věkové skupiny - žáků 2. stupně základní školy. Konkrétně jsem pozornost směřovala na žáky šestých a devátých tříd. Zaměřila jsem se na to, jaké mají o našem národním jazyce povědomí, jestli znají jednotlivé útvary národního jazyka a jak se staví k jeho používání. Respektive jestli je toto téma alespoň nějakým způsobem zajímavá.

Práce má dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části se věnuji rozdělení českého národního jazyka, dále vymezení termínu postoj. Také se snažím zkráceně zachytit vývojové tendence současné češtiny. Nejdůležitější literární oporou je pro tuto část *Encyklopedický slovník češtiny*. K objasnění termínu „postoj“ jsem nejvíce čerpala z psychologické publikace Marie Vágnerové *Základy psychologie*. Dále jsem se opírala o jednotlivé dostupné výzkumy a publikace týkající se postojů uživatelů k jazyku. Tyto výzkumy jsou v českém prostředí prováděny s ohledem na různé odlišnosti, jako je například dosažený stupeň vzdělání, věk nebo zaměstnání.

Postoje k národnímu jazyku žáků druhého stupně ZŠ nejsou v dostupné literatuře zaznamenány. Zjišťovala jsem, jaké postoje žáci 2. stupně základní školy k jazyku zaujímají a jaké jsou rozdíly mezi šestými a devátými třídami. Dále mě zajímaly rozdíly v postojích mezi dívkami a chlapci.

1. Teoretická část

1.1 Národní jazyk

Národní jazyk má charakter jazyka státního, stanoveného k používání v určitých komunikačních situacích zákonem. Je to ten jazyk, který využívá ucelená skupina lidí, považovaná za samostatný národ. Plní funkci pokrytí komunikačních potřeb. Národ můžeme definovat jako společenství lidí, které má společné území, kulturní a náboženské tradice a mimo jiné také společný jazyk. Jazyk je tedy soubor zvláštních předpokladů řečového jednání, jehož nositelem je jednotlivec i určitá společenská skupina (např. národ). Má charakter souboru určitých pravidel vyjadřování (poznatků o světě, mezilidských vztahů, pocitů a prožitků) a určitých společenských norem uplatňování těchto pravidel.¹

---

¹ KOŘENSKÝ, Jan. *Komunikace a čeština*, s. 9.

1.2 Čeština jako národní jazyk

V případě národního jazyka českého jde o mluvu obyvatel historických zemí Čech, Moravy a Slezska. Jedná se o jazyk, který je územně vymezený a vnitřně diferenciovaný podle funkčnosti útvarů jazyka. Není tedy (podobně jako i jiné národní jazyky) jednotný, s jedinou existující formou. Základní protipóly tvoří spisovný a nespisovný jazyk. Obě skupiny mají své určité charakteristické příznaky, ale zároveň se prolínají. Nemůžeme tedy říci, že by mezi nimi existovala ostrá hranice.²

Jan Kořenský uvádí, že „současná čeština je národní a státní jazyk, který funkčně vyhovuje úplnému funkčnímu spektru našeho národního a státního společenství, tj. čeština se uplatňuje ve všech typech společenské komunikace uskutečňující se na českém národním a státním území.“³

Český jazyk můžeme podle *Encyklopedického slovníku češtiny* rozlišovat na jazykové útvary (též variety nebo různotvatry), což jsou formy tvořené úplnou jazykovou strukturou a poloútvary (také nestrukturní útvary), které nemůžeme považovat za samostatné variety českého jazyka. Mají sice svá lexikální specifika, ale gramatiku přebírají od útvarů, v nichž se projevují. Do kategorie poloútvary patří slang a argot. Rozhodně můžeme říci, že jednotlivé složky českého jazyka jsou si strukturně dost blízké, vzájemně na sebe působí, a tudíž podléhají i stejným tendencím vývoje.⁴ Podrobnější specifika jednotlivých složek uvedu dále.

---

² GRYGKOVÁ, Marcela. *Spisovný jazyk a jazyková kultura: e-learningová podpora pro kombinované studium českého jazyka pro bakaláře* [online], s. 5-8.

³ KOŘENSKÝ, Jan. *Komunikace a čeština*, s. 73.

⁴ CHLOUPEK, Jan a Marie KRČMOVÁ. Jazyk národní. In: BACHMANNOVÁ, Jarmila, Jan BALHAR, Renata BLATNÁ a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*, s. 193.

1.3 Rozdělení českého jazyka

1.3.1 Spisovný jazyk

Nejdůležitější útvar českého jazyka je spisovný jazyk, je ze všech útvarů jedinou kodifikovanou normou národního jazyka. Jan Kořenský uvádí definici, kde říká, že spisovný jazyk je: „dějinně podmíněný jev, který zejména při maximu své účasti na řečově funkčním spektru je nejvýznamnějším sjednocujícím (integrujícím) faktorem národního jazyka. Spisovný jazyk je především stupněm vývoje psaného jazyka, který plní v různé míře úplnosti spektrum funkcí v oblasti kultury, vědy, státní správy atd.“⁵ Je tedy jazykem veřejné sféry, a používán bývá hlavně v psaných i mluvených oficiálních projevech.

Můžeme ho též nazvat jádrem národního jazyka. A to hlavně v jeho živé podobě - tedy bez výrazových prostředků knižních, neživých či archaismů, o jehož užívání se snaží obyvatelé našeho národa při komunikaci v oblasti kulturního a veřejného vyjadřování. Spisovný jazyk je tedy krystalizačním jádrem národního jazyka, které nejvíce ovlivňuje vývoj i všech ostatních útvarů jazyka. Hlavně díky tomu, že má reprezentující společnou část výrazových prostředků.⁶

František Daneš se také zmiňuje o distribuci českého spisovného jazyka. Spisovná čeština se vyskytuje nejvíce v oblasti psané, kde plní funkci jediného spisovného jazykového formátu. Dále v jazyce mluveném je jí užíváno především při veřejných, polických nebo vědeckých diskurzích a měla by být také užívána při školním vyučování a televizním či rozhlasovém vysílání.⁷

Spisovná čeština má předepsanou podobu-je kodifikována ve slovnících, příručkách a učebnicích. Jako jsou například:

- *Pravidla českého pravopisu*
  - Pro školní účely zpracoval kolektiv pracovníků Ústavu pro jazyk český AV ČR *Pravidla českého pravopisu: školní vydání včetně Dodatku*. Praha: Fortuna, 1999. ISBN 80-716-8679-4

---

⁵ KOŘENSKÝ, Jan. *Komunikace a čeština*, s. 20.

⁶ CHLOUPEK, Jan a Marie KRČMOVÁ. Jazyk národní. In: BACHMANNOVÁ, Jarmila, Jan BALHAR, Renata BLATNÁ a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*, s. 193.

⁷ DANEŠ, František. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*, str. 16.

- Pro akademické účely zpracoval kolektiv pracovníků Ústavu pro jazyk český AV ČR *Pravidla českého pravopisu*. Vyd. 2. (s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR). Praha: Academia, 2005. ISBN 978-80-200-1327-9.
- Nejpoužívanější příručka pro školní potřeby: HAVRÁNEK, Bohuslav a Alois JEDLIČKA. *Stručná mluvnice česká: [učebnice pro základní školy : upravené vydání podle nových Pravidel českého pravopisu z r. 1993]*. Vyd. 26., ve Fortuně 2. Praha: Fortuna, 1998. ISBN 80-716-8555-0.
- Komplexní lexikografický popis podává: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Vyd. 4. Redaktor Josef Filipec. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1347-4.
- Za zmínku stojí také internetový zdroj: *Internetová jazyková příručka* [online]. Praha: ÚJČ AV ČR, v. v. i., 2008 [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>. Autoři jsou pracovníci Ústavu pro jazyk český AV ČR (který má nejdůležitější úlohu při kodifikaci českého jazyka) a uživatelům umožňuje vyhledávat informace o pravopisu, morfologii, užití jednotlivých slov i obecná poučení o jednotlivých jazykových jevech.

Kodifikace je tedy vyjádřením, zachycením normy spisovného jazyka. Kodifikace zároveň reguluje užívání spisovných prostředků a ovlivňuje tak vývoj normy spisovného jazyka. Proto je třeba, aby kodifikace zachycovala normu pravdivě, věrně.⁸

Čeština spisovná není homogenní, je bohatě rozlišná ve vrstvě stylové, regionální i funkční. Jádrem tvoří **stylově neutrální prostředky**, vhodné pro použití v jakémkoli typu textu i formu jak psanou, tak mluvenou. **Např.** *dveře, když, kniha, číst apod.* Zejména v mluvené podobě spisovného jazyka se často vyskytují **prostředky hovorové, např.** *můžou, kilo, děkuju apod.* Tyto prostředky jsou zastoupeny nejvíce. Hovorová čeština je vymezena jako funkční vrstva spisovné češtiny sloužící běžnému dennímu hovoru.⁹

⁸ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*, s. 23.

⁹ NEBESKÁ, Iva. Čeština spisovná. In: BACHMANNOVÁ, Jarmila, Jan BALHAR, Renata BLATNÁ a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*, s. 90-91.

Další skupinou jsou **prostředky knižní**, používané v některých vědeckých, písemných projevech, uměleckých projevech, nebo výjimečných, slavnostních, veřejných projevech. **Např.** *kráčet, setrvat, spojka leč apod.*

Dále **prostředky zastaralé**, mezi které patří:

- **Archaismy** – slova, která jsou dnes nahrazena jinými **např.** *kabátec- kabát, šenkovat- nalévat, čepovat pivo*
- **Historismy** – slova, která zanikla, protože došlo i k zániku věci či jevů, které symbolizovala **např.** *palcát, tolar, kaprál*

Z hlediska časového ještě můžeme vydělit na **prostředky ustupující**, což jsou prostředky vyšlé z užívání **např.** *komoň, račte* (dnes často používáno ironicky). A **prostředky nové, neologismy** - hlavně z oblastí nových komunikačních technologií. V *Encyklopedickém slovníku češtiny* je uváděno jako příklad slovo *internet*.¹⁰

1.3.2 Nespisovný jazyk

Protipólem ke spisovnému jazyku je složka národního jazyka nespisovného. Ani nespisovný jazyk není jednotný, skládá se z několika útvarů, které jsou členěny územně, a několika poloútvary, které jsou rozčleněny sociálně. Územní diference češtiny je větší úměrně vzdálenosti území od centra (Praha a blízké okolí Prahy). Více odlišností přibývá směrem na východ, směrem na Moravu (popř. Slezsko).¹¹

Nářečí

Významnou složkou nespisovné češtiny tvoří nářečí, též dialekty. Jedná se o strukturální útvar, varietu národního jazyka. Je vymezen lokálně, geograficky a určen vztahem k jiným teritoriálním útvarům a národnímu jazyku. Bývá užíván pro dorozumívání běžné, mluvené.

Základní skupiny nářečí v českém jazyce:

- Lašská, neboli slezská nářečí (severovýchod Moravy a Slezsko). Ke každému nářečí uvedu typickou, učebnicovou ukázkou pro přiblížení:

Daj muku ze mlýna na vozík.

---

¹⁰ NEBESKÁ, Iva. Čeština spisovná. In: BACHMANNOVÁ, Jarmila, Jan BALHAR, Renata BLATNÁ a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*, s. 90-91.

¹¹ SOCHROVÁ, Marie. *Český jazyk a literatura: ucelená, přehledná, osvědčená příprava k maturitě i na VŠ*, str. 12.

- Moravskoslovenská nářečí (jihovýchod Moravy):

Daj múku ze mlína na vozík.

- Hanácká, neboli středomoravská nářečí:

Dé móko ze mléna na vozék.

- Středočeské nářečí:

Dej mouku ze mlejna na vozejk.

Nářečí charakteristická svými specifickými, jazykovými prvky – dialektismy. Dialektismy se mohou od spisovného vyjadřování lišit na různých jazykových rovinách: fonetické (výše uvedené podoby *múku*, *mléna* apod.), lexikální, morfologické nebo syntaktické. Nejčastěji se objevují dialektismy lexikální, ke kterým patří etnografismy označující jevy a předměty specifické pouze pro určitou oblast. Dále lexikální dialektismy vlastní, ty mají synonymum i ve spisovném jazyce (např. *lichníček* - jihočeské označení malíčku). A sémantické dialektismy, shodné se spisovnými slovy, ale s jiným významem (např. *pěstovat* na Slezsku znamená chovat dítě v náručí). Z hlediska oblastního rozšíření můžeme vydělit ještě regionalismy, např. slova typická pro území Čech – čechismy, nebo typická pro Moravu - moravismy (čechismy vs. moravismy, např. *limonáda* vs. *sodovka*, *překážet* vs. *zavazit*, *vejít se* vs. *vlézt se*).¹²

Obecná čeština

K nespisovným útvarům českého národního jazyka dále patří obecná čeština. „Obecná čeština vznikla na podkladě středočeského nářečí, rozšiřuje se však – po ztrátě svých nejvýraznějších znaků i na další území a do sfér dříve vymezených spisovnému jazyku...“¹³

Užívá se ve všech krajích na území Čech, s přesahem na západní Moravu. Jedná se o nejrozšířenější interdialekt vzniklý vývojem z českých nářečí. Interdialektem obecnou češtinu označuje již Havránek roku 1924: „Obecným jazykem rozumí interdialekt, z nářečí vyrůstající podobu národního jazyka spojující větší území.“¹⁴ Novější definice je od Krčmové, která obecnou češtinu charakterizuje jako „spontánní mluvený jazyk soukromé komunikace a poloveřejné komunikace, regionálně i sociálně málo příznakový, který se z opozice jedné z nestandardních forem češtiny dostává

¹² GRYGERKOVÁ, Marcela. *Spisovný jazyk a jazyková kultura: e-learningová podpora pro kombinované studium českého jazyka pro bakaláře* [online], s. 12-13.

¹³ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*, s. 24

¹⁴ HAVRÁNEK, Bohuslav. *K české dialektologii*, s. 263-271.

do jejího standardu“¹⁵, přičemž standard je soubor určitých jazykových prostředků, které jsou považované za správné.¹⁶

Obecná čeština se rozvíjí rychleji, než čeština spisovná, i díky tomu, že není nijak kodifikovaná. Mnoho prvků obecné češtiny také proniká do spisovné podoby jazyka. Ale nejbližší má k hovorové češtině. Označení *obecně český výraz* se ve výkladových slovnících češtiny užívá pro výrazy, které nejsou plně spisovné, ale jsou krajově rozšířené a obecně užívané především v běžné mluvě.¹⁷

Nejčastěji se o ní mluví jako o „češtině koiné, všeobecně akceptované nespisovné podobě národního jazyka.“¹⁸ Je naprosto běžně používaná ve veřejné komunikaci, ale nemělo by se jednat o komunikaci důležitou, formální. Často se s ní můžeme setkat např. v některých televizních pořadech.

Sociolekty

K nespisovné češtině ještě patří poloútvary, tzv. sociolekty (společenská nářečí). Vydělují se na základě sociální diference. Poloútvary proto, že nemají své speciální gramatické ani hláskové prostředky. Ty přebírají jednak ze spisovné češtiny, jednak z nářečí.

Nejběžnější členění sociolektů je na slang, profesní mluvu a argot:

- Slang je vrstva speciálních pojmenování, která se objevují v neoficiální mluvě lidí, vázaných stejnými potřebami, pracovním prostředím nebo společnými zájmy. Dokazuje potřebu neustálé diference jazyka, a to hlavně při ústní komunikaci, kdy se realizují jednotlivé slangismy - často citově zabarvené, expresivní, s potřebou zdůraznit specifickou prostředí a často i osobní vztah mluvčího k danému specifiku. Jako příklad uvádím pár slangismů z oblasti

---

¹⁵ KRČMOVÁ, Marie. Čeština obecná. In: BACHMANNOVÁ, Jarmila, Jan BALHAR, Renata BLATNÁ a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*, s. 81-82.

¹⁶ NEBESKÁ, Iva. Správnost jazyková. In: BACHMANNOVÁ, Jarmila, Jan BALHAR, Renata BLATNÁ a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*, s. 438

¹⁷ GRYGERKOVÁ, Marcela. *Spisovný jazyk a jazyková kultura: e-learningová podpora pro kombinované studium českého jazyka pro bakaláře* [online], s. 14

¹⁸ KRČMOVÁ, Marie. Čeština obecná. In: BACHMANNOVÁ, Jarmila, Jan BALHAR, Renata BLATNÁ a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*, s. 81-82.

vodních sportů: *chlupatá voda* - voda čěřená větrem, *skládačka* - skládací kajak, *bafák* - boční vítr.¹⁹

- Profesní mluva je mluva jednotlivých profesí, či profesních skupin, kdy každá taková skupina má svou vlastní slovní zásobu – profesionalismy, které se vyznačují mimo jiné snahou o výrazovou úspornost, jednoznačnost projevu a nemívají synonyma. Pár příkladů z učitelského povolání: *dálkaři*, *jedničkář*, *učit v áčku/béčku*.²⁰
- Argot, jinak také hantýrka či žargon. Jedná se o lexikální (především mluvené) vyjadřování příznačné pro skupiny sociálně nežádoucí, až škodlivé - sociální vrstvu pohybující se na okraji společnosti. Často vzniká za účelem utajení významů promluv, na základě dohody zasvěcených členů určité skupiny. Např. vězeňský argot: *bachař*, *š'ara* – prohlídka.²¹

---

¹⁹ HUBÁČEK, Jaroslav. Slang. In: BACHMANNOVÁ, Jarmila, Jan BALHAR, Renata BLATNÁ a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*, s. 405-406.

²⁰ GRYGERKOVÁ, Marcela. *Spisovný jazyk a jazyková kultura: e-learningová podpora pro kombinované studium českého jazyka pro bakaláře* [online], s. 15.

²¹ HUBÁČEK, Jaroslav. Slang. In: BACHMANNOVÁ, Jarmila, Jan BALHAR, Renata BLATNÁ a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*, s. 405-406.

1.4 Český národní jazyk v současnosti

Jak už jsme mohli zjistit, jazyk není konstantní, ale naopak se neustále vyvíjí. To můžeme potvrdit například i definicí od Františka Cuřína: „Jazyk je živý organismus, který se vyvíjí. To platí nejen o jazyce běžně mluveném, ale i o jazyce spisovném. Rozdíl mezi vývojem spisovného jazyka a jazyka běžně mluveného je v tom, že zatímco běžně mluvený jazyk se vyvíjí živelně, vývoj spisovného jazyka je do jisté míry řízen, usměrňován jazykovědou (lingvistikou).“ I přesto se do značné míry všechny útvary spisovného i nespisovného jazyka prolínají. Tímto prolnutím vzniká tzv. běžná mluva, která může mít různou strukturní náplň, protože je závislá na konkrétních okolnostech při vzniku a percepci komunikátu. V běžném, soukromém dorozumívání je rozhodně nejfrekventovanější. Je vymezena svou funkcí – být nástrojem denní komunikace. A právě z běžné mluvy, nebo díky ní se mohou dostávat některé výrazy z nespisovné češtiny do češtiny spisovné. Běžná mluva v Čechách se shoduje s obecnou češtinou. Na Moravě a ve Slezsku je to často směs daného interdialektu s rysy starého lokálního nářečí, i obecné češtiny.²²

Abychom mohli zachytit jazyk současnosti, musíme brát v potaz kontext geografického území, časový úsek a obecně kulturně-společenské podmínky. „Současnost se ve vývoji spisovné češtiny zhruba chápe v časovém rozmezí padesáti, šedesáti let, tedy v rozpětí tří generací.“²³ Současná čeština se vyvíjí ve všech jazykových rovinách - fonologické, morfologické, syntaktické, lexikální i stylové. Pohyb a vývoj probíhá skrze jednotlivé jazykové varianty, je nerovnoměrný a podílejí se na něm mnozí činitelé.²⁴

V současném stavu jazyka můžeme pozorovat menší výskyt nářečí, než tomu bývalo dříve. Tyto změny probíhají díky uživatelům dialektů, kteří (zejména mladší generace) přestávají svůj dialekt ovládat a využívají spíše interdialektu, většinou obecnou češtinu. Zároveň každá další generace do řeči přináší vždy něco nového, co se často stává součástí normy spisovného jazyka. Ke stejnému názoru dospěla i profesorka Alena Jaklová.²⁵

---

²² CUŘÍN, František a Jiří NOVOTNÝ. *Vývojové tendence současné spisovné češtiny a kultura jazyka*, s. 10.

²³ JEDLIČKA, Alois. *Vývojová dynamika současné spisovné češtiny*, s. 79

²⁴ JEDLIČKA, Alois. *Vývojová dynamika současné spisovné češtiny*, s. 79-94.

²⁵ JAKLOVÁ, Alena. *K současnému stavu chodského nářečí z hlediska sociolingvistického II*, s. 116-122.

Další současnou snahou je centralizace světa, s čímž souvisí snaha najít společný dorozumívací kód. Velký vliv zde má vzájemné působení různých kultur a tedy i různých jazyků. Dochází tedy k přejímání cizích slov. V současné době jsou to nejčastěji anglicismy – slova přejatá z anglického jazyka. Např. slova *ceremonie*, *coach* nebo *snowboard* používáme naprosto běžně a nepotřebujeme je překládat, protože se dostaly do všeobecného povědomí uživatelů jazyka.

Charakteristické pro současný jazyk je také intenzivní používání zkratkových slov i přímo zkratek. Některé se dokonce zařadily do systému slovní zásoby a jsou skloňovatelné.

Na závěr uvádím stručné shrnutí nejdůležitějších vlivů na jazyk. Podle Františka Daneše jsou to: „1. Specifická česká diglosie; 2. stále hlubší a detailnější diferenciacie (vznik nových druhů textů, většinou odborných, s rozdílnými, leckdy i protikladnými, požadavky); 3. masivní vliv cizích jazyků, především angličtiny.“²⁶

---

²⁶ DANEŠ, František. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*, s. 18.

1.5 Postoje k jazyku

1.5.1 Obecně k termínu postoj

S termínem postoj se můžeme setkat v psychologii, nejčastěji pak v sociální psychologii. Podle Marie Vágnerové jsou postoje definovány jako: „přetrvávající získané dispozice k určitému hodnocení a z toho vyplývajícimu specifickému způsobu chování v různých situacích, respektive ve vztahu k nějakým objektům.“²⁷

Janoušek vymezuje postoje prostřednictvím sociální komunikace, kdy komunikační proces probíhá ve třech úrovních. První rovinou je systém jazykových výrazů, který je společný stejně jako pravidla pro používání tohoto systému. Druhou rovinu tvoří oznamovací činnost jako činnost komunikační. Poslední rovinou je komunikace názorů, myšlenek a postojů, a právě tuto rovinu zkoumá sociální psychologie. První dvě roviny řeší všeobecná teorie komunikace.²⁸

Funkcí postojů je pomoc v orientaci ve světě, v jeho pochopení a uspořádání do srozumitelné struktury. Pomáhají nám v hodnocení reality, rozpoznání jevů žádoucích a nežádoucích a regulaci chování (ve shodně s uznávanými hodnotami a normami dané společnosti).

Každý postoj má tři složky. První je složka kognitivní, která je tvořena souhrnem informací a z něho vyplývajícím názorem na daný objekt (či situaci), k nimž zaujímáme postoj. Druhou složkou je složka citová, tzn. jaký význam pro nás daný objekt (situace) má. Projevuje se emocionálním hodnocením a specifickým prožitkem. Poslední je složka konativní, která je vnějším projevem postoje, tedy tendence reagovat a jednat určitým způsobem. Tyto tři složky se navzájem ovlivňují. Většina postojů vzniká v průběhu dětství, proto je i logické že se utváří převážně pomocí sociálního učení, tedy nápodobou či identifikací. Vzorem bývají lidé pro nás významní a ti, které považujeme za autoritu (v různých oblastech, časté v sociálních skupinách). Charakteristickým znakem postoje je, že se těžko mění. Méně častá je tvorba postojů na základě vlastních zkušeností, i když i to je samozřejmě možné. Často je to způsobené určitým zážitkem, který v nás vyvolal silné emoce.²⁹

---

²⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*, s. 291.

²⁸ JANOUŠEK, Jaromír. *Sociální komunikace*, s. 173.

²⁹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*, s. 291-296.

1.5.2 Postoje k jazyku

František Daneš definuje postoje jako soustavu psychických sklonů a dispozic, které motivují společenské, tedy i jazykové chování mluvčích v určitém typu situací. Rozlišuje čtyři druhy postojů: instrumentální (ekonomické), etické, afektivní a zvykové. K postojům instrumentálním a etickým přistupuje jako k racionálním a afektivní a zvykové postoje hodnotí jako neracionální. Takové rozdělení je ovšem pouze teoretický konstrukt, u mluvčích se tyto druhy postojů nevyskytují samostatně.³⁰

Alena Polívková chápe postoj jako sklon dávat přednost určitým cílům a způsobům jednání a chování. Takto je určován způsob reagování na jednotlivé (v tomto případě jazykové) situace. Ve zkoumání vztahu jazyka a společnosti vidí především snahu dospět k přesnějším a komplexnějším popisu jazykových jevů. Pozornost věnuje především spisovnému jazyku a jazykové kultuře jako nedílné součásti celkové kultury národa i kultury individuální. Rozdělení postojů přejímá od Daneše a věnuje se spíše rozdělení uživatelů jazyka na skupiny. Nejzákladnější jsou dvě skupiny, kdy první skupinu tvoří lidé k jazyku lhostejní a necitliví. Jsou označováni jako nebezpeční pro kulturu národního jazyka a lze je přeorientovat pomocí soustavné kritiky veřejnosti i jazykovědců. Druhou skupinu tvoří lidé, kteří projevují zájem o jazyk a alespoň přemýšlí nad jeho užíváním. Ale není vždy pravidlem, že jazyk ovládají dokonale, spíše naopak. Další rozdělení uvádí např. podle postojů k přejatým slovům, nebo nejčastěji k pravopisu. V této oblasti Polívková zmiňuje i fakt, že část naší veřejnosti vznáší požadavek co nejjednoduššího pravopisu.³¹

Za zmínku stojí také poměrně nová studie z roku 2004 od Lenky Bayerové Nerlichové, jejímž hlavním poznatkem je, že existuje diskrepance mezi postojem Čechů ke spisovné češtině a reálným užíváním jazyka. Což zjednodušeně znamená, že Češi nevědí, jak mluví.³²

Důležitou techniku zkoumání postojů uživatelů k jazyku uvádí v roce 2009 Jan Chromý ve svém článku *Postoje k jazyku, technika spojených masek a čeština*³³. Tato technika je určena právě ke zkoumání postojů k jazyku a v české lingvistice doposud nebyla představena. Původním autorem techniky spojených masek byl sociální

---

³⁰ *Jazyk a text: výběr z lingvistického díla Františka Daneše. I., Část 2, s. 249–263.*

³¹ POLÍVKOVÁ, Alena. K některým postojům uživatelů k jazyku, s. 176-182.

³² BAYEROVÁ-NERLICOVÁ, Lenka. Jazykový úzus vs. postoj k jazyku v Čechách: výsledky empirického a sociolingvistického v západních Čechách a v Praze, s. 174-193.

³³ CHROMÝ, Jan. Postoje k jazyku, technika spojených masek a čeština, s. 252-262.

psycholog Wallace Lambert, který pomocí této techniky zkoumal bilingvní společnost. Průběh tohoto testu je následující: bilingvní mluvčí namluví stejný text v obou svých mateřských jazycích. Testované osobě jsou poté puštěny tyto nahrávky, přičemž osoba si není vědoma toho, že nahrávky jsou od jednoho mluvčího. Předpokládá se, že testovaná osoba přisoudí stejnému mluvčímu různé vlastnosti na základě toho, jakým jazykem právě hovoří. Ale i pro češtinu je tato technika vhodná, protože je přímo vytvořena pro situace, kde se užívá více jazyků (nebo jako je tomu v případě češtiny více variet). Chromý také upozorňuje, že zajímavým výzkumným problémem v této oblasti by mohla být otázka: „zda v českém prostředí existuje jazyková diskriminace.“³⁴ Jako další výzkumný problém uvádí například i vývoj postojů (k jazyku) u dětí a mládeže. Což je jeden z problémů, kterému se ve své práci budu snažit přiblížit.

Edvard Lotko ve své studii uvádí: „obecně lze říci, že za postoj k jazyku lze považovat soubor relativně pevných a veřejně vyjadřovaných názorů na jazyk, respektive komplex stanovisek, které zaujímají k otázkám jazyka.“³⁵ Tyto názory jsou podmíněné racionálními i neracionálními (hlavně emočními) východisky. Zmiňuje se o nejednotné typologii postojů k jazyku a odkazuje například na typologii Františka Daneše, uveřejněnou v roce 1968.³⁶ Dále navazuje na polské sociolingvisty (např. Markowskiho či Grabiase) a rozlišuje několik typů postojů uživatelů k jazyku. Největší roli zde hraje jazykový purismus (přehnaná jazyková pečlivost) a jeho varianty. Nejrozšířenější je pak národní purismus, jehož zastánci z různých důvodů odmítají cizí, zejména lexikální prostředky. Tento postoj může vést až k jazykové xenofobii, neboli nechuti přijímat cizí slova. Další variantou je egocentrický purismus. Přívrženci tohoto typu jsou přesvědčeni o své dokonalé znalosti jazyka a o tom, že jejich jazykové projevy jsou bezchybné a vhodné. Často se stává, že svou jazykovou kompetenci přeceňují. Určitým opakem xenofobie je jazykový snobismus charakteristický nadbytečným používáním cizích a módních (nejčastěji anglických) slov. Jiným postojem je perfekcionismus v jazyce zdůrazňující uspořádanost, jednoznačnost a přesnost jazyka. Stoupenci toho postoje jsou většinou z vědeckotechnické sféry a odmítají jazykovou kreativitu. Podobné je logizování v jazyce, kde je zdůrazňována shoda jazykových prostředků s logikou. Najdou se ale i tací, kteří se staví k jazyku

---

³⁴ tamtéž, s. 260.

³⁵ LOTKO, Edvard. Současné postoje uživatelů k jazyku: Sociolingvistický pohled na vybrané problémy, s. 73-79.

³⁶ DANĚŠ, František. Dialektické tendence ve vývoji spisovných jazyků: Příspěvek sociolingvistický, s. 119-128.

liberálně (tedy jazykový liberalismus) a nemají problém s jazykovými změnami, inovacemi ani různými přejímkami. Posledním postojem, který Lotko uvádí je jazykový indiferentismus, který se vyznačuje tím, že jeho zastánci jsou vědomě lhostejní k problematice jazyka a nejeví o jazyk zájem, i když je to nejzákladnější a nejdůležitější prostředek sociální interakce.³⁷

Na vrstvu slovní zásoby se zaměřil výzkum Toma Dickinse (2009), který zkoumal postoje Čechů k cizím slovům v češtině. Výsledky také interpretoval na pozadí specifické politicko-historické české situace. Jako proměnné, které mají největší vliv na postoje, určil pohlaví, věk a vzdělání. V textu jsou odlišeny dva hlavní parametry: názory na jazykové prostředky a hodnocení toho, jak jich mluvčí užívá. Výsledky ukázaly, že jejich užití závisí především na vhodnosti situačního kontextu³⁸.

Závěrem bych shrnula, že postoje k jazyku u obyvatelů České republiky jsou ovlivněny věkovou skupinou, ke které uživatelé patří, tím, kde žijí, čím se zabývají, jaká je jejich profese či zájmy. Lidé mění úroveň svého projevu podle situací, ve kterých se nacházejí a také podle lidí, se kterými mluví.³⁹

---

³⁷ LOTKO, Edvard. Současné postoje uživatelů k jazyku: Sociolingvistický pohled na vybrané problémy, s. 73-79.

³⁸ DICKINS, Tom. *Postoje k výpůjčkám v soudobé češtině* [online], s. 1-22.

³⁹ ČMEJRKOVÁ, Světlá a HOFFMANNOVÁ, Jana. *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*, s. 9.

1.6 K mluvě současné české mládeže

U této věkové skupiny (zde bereme v potaz mládež ve věku 11 až 15 let, tedy pubescenty) je charakteristická jejich snaha určitým způsobem se odlišovat, odvrstevníků i od dospělých. Snaží se odlišit svým zevnějškem, ale typické je i rozdílné myšlení a způsob vyjadřování. „Nelze to ovšem chápat tak, že existuje po dlouhá desetiletí nebo i déle něco takového jako jazyk mládeže, dospělých a jazyk starší generace, jimiž postupně, jako něčím stálým, prochází jednotlivci a skupiny v souladu s věkem, ale naopak, že mladá generace formuje svůj generační způsob vyjadřování, svůj způsob řeči vždy do značné míry nově, a to právě v kontrastu s generacemi staršími, zejména generacemi rodičovskými.“⁴⁰

Nedílnou součástí mluvy české mládeže je hojné používání slangových výrazů, jak uvádí například Kateřina Jechová „slang má své nezastupitelné místo v mluvě dospívajících, zejména v mluvených komunikátech dětí staršího školního věku.“ Uvádí, že je to způsobeno hlavně modernizací společnosti, rozvojem techniky a markantním působením hromadných sdělovacích prostředků, které ovlivnily jazykovou kulturu mládeže a vedou i k ekonomizaci češtiny.⁴¹

Neobvyklé nejsou ani vulgární výrazy, dokonce někteří dospívající zastávají takový názor, že bez nadávek / sprostých slov mluvit nejde. I přes to, že si uvědomují nevhodnost těchto výrazů. Vulgarismy používají stejné, jako jejich kamarádi, spolužáci a vrstevníci a nejčastěji právě proto, že je používají ostatní (což souvisí se začleněním do skupiny). V užívání těchto slov můžeme také hledat určitou snahu odlišit se či ukázat, že „jsem už dospělý“.⁴²

---

⁴⁰ KOŘENSKÝ, Jan. *Komunikace a čeština*, s. 65.

⁴¹ JECHOVÁ, Kateřina. *Lexikální jednotky v mluvě současné české mládeže* [online], s. 1-6.

⁴² STREJČKOVÁ, Helena. *Vulgarita dětí z pohledu učitelů a učitelů na základní škole* [online], s. 29.

2. Praktická část

V praktické části se pokusím pomocí mnou vypracovaných dotazníků a jejich následné analýzy zjistit, jaké jsou postoje k českému národnímu jazyku a jeho částem u žáků druhého stupně ZŠ. Zaměřím se hlavně na postoje spjaté se spisovností - nespisovností jazyka.

Výzkum jsem provedla na základě krátkých dotazníků (viz Příloha č.1), které jsem rozdala na dvou základních školách. Většina dotázaných žáků byla ze Základní školy Komenského ve Světlé nad Sázavou (okres Havlíčkův Brod, kraj Vysočina), doplněno žáky ze Základní školy Lánecká, rovněž ve městě Světlá nad Sázavou.

Vyplnění dotazníku, tedy účast v mém výzkumu byla naprosto dobrovolná a odpovídali pouze ti žáci, kteří měli zájem. Dotazník byl anonymní, uváděl se pouze ročník a pohlaví.

Respondenti navštěvují 6. a 9. třídy. Byli to žáci ve věku 11-12 let a z devátých tříd ve věku 14-15 let. Konkrétně 66 žáků z obou ročníků, tedy dohromady 132 respondentů. Záměrně jsem zvolila největší možné věkové rozpětí, které mi druhý stupeň dovozoval. Především z toho důvodu, že na věkový rozdíl zhruba čtyř let bude dále brán zřetel, při porovnávání jednotlivých postojů. Zaměřím se i na rozdíl postojů mezi dívkami a chlapci.

Ve výzkumu sice nemůžeme hodnotit postoje k českému jazyku a jeho složkám z hlediska vzdělání, profese; ani velkého věkového rozpětí respondentů (jako například ve výzkumu Dany Slancové⁴³). Ale dle mého názoru je i u této skupiny možné sledovat určitý vývoj názorů a postojů k českému jazyku. A i u této skupiny lze pomocí dotazníkových otázek vyžadovat od respondentů určitou reflexi vlastních vědomostí z oblasti národního jazyka (a jeho částí), i z oblasti týkající se dorozumívacích schopností, tedy způsobu vyjadřování a dorozumívání.

Otázky v dotazníku jsem zformulovala tak, aby byly srozumitelné pro danou věkovou skupinu.

---

⁴³ SLANCOVÁ, Dana. Anketový prieskum postojov k jazyku, s. 3-19.

2.1 Přiblížení zkoumané věkové skupiny

Jedná se o věkovou skupinu mezi 11 až 15 roky. Což je z hlediska vývojové psychologie fáze dospívání a určitý mezník v přechodu mezi dětstvím a dospělostí. Jedinci v tomto věku jsou označováni jako pubescenti, u kterých dochází k proměně téměř všech složek osobnosti. Mimo jiné se mění i způsob myšlení, osamostatňují se, ale na druhou stranu jsou mnohem více ovlivnitelní psychickými i sociálními faktory, které jsou ve vzájemné interakci.⁴⁴ Domnívám se, že tyto faktory budou mít velký vliv i na utváření a formování postojů. V případě postojů k českému jazyku, musíme vzít v potaz, že neodmyslitelnou roli zde hraje škola (i konkrétně vyučování českého jazyka, kde by se žáci měli stále zdokonalovat a rozšiřovat své znalosti v této oblasti) a školní prostředí (např. učitel jako jazykový vzor apod.). Více v následující části práce.

Celkem dotazník zodpovědělo 132 respondentů:

Celkem 132 žáků	DÍVKY	CHLAPCI
6. TŘÍDA	34	32
9. TŘÍDA	36	30

Tab. 1 Počet respondentů

---

⁴⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*, s. 158-189.

2.2 Vymezení základních hypotéz

Postoje budou odlišné u dívek a u chlapců - **předpokládám větší zájem a kladnější postoj k českému jazyku u dívek** (což je možné díky tomu, že jsou více vyspělé, nebo mají větší cit pro jazyk). To dokazuje i studie Isabelly Pavelkové, kde bylo zjištěno, že chlapci na druhém stupni ZŠ mají český jazyk v daleko menší oblibě a také ho považují za méně významný, než dívky.⁴⁵

Postoje se mohou určitým způsobem vyvíjet - mohou být ovlivněny prostřednictvím mnoha faktorů. Když mluvíme o postojích, mluvíme o tom, co si mluvčí osvojí v procesu učení jazyka, díky kterému také jedná určitým způsobem. Jako člen rodiny, sociální třídy a společnosti je člověk determinován uvažovat a jednat určitým způsobem.⁴⁶ Zde by mělo největší roli hrát jazykové působení dospělých (jazykové vzory, kterými by mimo jiné měli být také učitelé) a prohlubování poznatků o českém jazyce i poznatků všeobecných. Na základě těchto faktů **předpokládám větší zájem o český národní jazyk spíše v 9. třídách.**

---

⁴⁵ PAVELKOVÁ, Isabella. Postoje chlapců a dívek ke školním předmětům, s. 1-10.

⁴⁶ JOSÍFKOVÁ, Lenka. *Žáci, jazyk, komunikace: Postoje žáků druhého stupně základních škol ke spisovné češtině* [online], s. 10-11.

2.3 Interpretace výsledků výzkumu

OTÁZKA č. 1 a OTÁZKA č. 2

Zde se respondentů ptám pouze na pohlaví a třídu (viz Tab. 1).

OTÁZKA č. 3. *Jaké části národního českého jazyka rozlišuješ?*

Odpovědi:

- a) *Spisovná čeština, kam patří i čeština hovorová, a čeština nespisovná, kam řadíme obecnou češtinu, nářečí, slang a argot*
- b) *Spisovná a nespisovná čeština*
- c) *Nevím, nerozlišuji*

	Dívky 6. třída	Chlapci 6. třída	Dívky 9. třída	Chlapci 9 třída	Celkem	Počty v procentech
Odpověď A	6	6	10	12	34	26%
Odpověď B	28	22	22	10	82	62%
Odpověď C	0	4	4	8	16	12%

Tab. 2 Výsledky k otázce číslo 3

Vyhodnocení:

Čtvrtina respondentů zvolila odpověď A, což by mělo znamenat, že mají určité povědomí o jednotlivých kategoriích českého národního jazyka na vyšší úrovni než jen čeština spisovná-nespisovná. Častěji se odpověď objevovala u žáků 9. tříd, i když by toto povědomí měli mít již žáci 6. tříd. Podle RVP ZŠ (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání) by tyto informace měli mít již žáci z 1. stupně základní školy.

Viz RVP: obecné poučení o jazyce – čeština (jazyk národní, jazyk mateřský), skupiny jazyků (slovanské – především slovenština – a jiné, jazyky menšinové),

rozvrstvení národního jazyka (spisovné a nespisovné útvary a prostředky), jazyk a komunikace (jazyková norma a kodifikace, kultura jazyka a řeči, původ a základy vývoje češtiny, jazykové příručky)⁴⁷

I v dokumentu VÚP (Výzkumný ústav pedagogický) najdeme dílčí výstupy žáků čtvrtých tříd, při kterých by měli bez problému rozlišovat jednotlivé složky českého jazyka. Konkrétně je to:

- vhodně užívá koncovky spisovné a nespisovné s ohledem na komunikační situaci;
- určí nespisovné tvary u českých slov;
- označí různé komunikační situace, při nichž je vhodné užívat spisovných tvarů slov

Žáci pátých tříd už by pak měli být schopni:

- najít ukázkou nespisovných jazykových prostředků v literárním textu, diskutuje o vhodnosti jejich užití a o důvodu autora, proč tyto prostředky užil;
- rozpoznat vhodnost použití spisovné či nespisovné výslovnosti dle situace;
- vhodně užívat spisovnou a nespisovnou výslovnost dle komunikační situace;⁴⁸

Nejčastější odpovědí na tuto otázku byla odpověď B. Podle očekávání žáci rozdělují češtinu pouze na dvě základní části: spisovnou a nespisovnou. Dílčí kategorie těchto dvou částí už ve většině případů nerozlišují.

I podle dostupných výzkumů (např. Lotko⁴⁹) postojů k jazyku (nebo jeho jednotlivým složkám) je známo, že se vždy najde někdo, kdo otázku jazyka žádným způsobem neřeší, nebo nejeví žádný zájem. To se potvrdilo i mě, kdy více než 10% respondentů uvedlo, že jednotlivé kategorie češtiny neznají, nebo nejsou ochotni je rozlišovat. Nejvíce u chlapců z 9. tříd (8 odpovědí ze 30).

Podle předpokladů, žáci 9. tříd častěji uvádějí, že rozlišují národní jazyk na konkrétnější části (viz odpověď A). Navzdory mé hypotéze, bylo dokonce více odpovědí od chlapců, než dívek (12 chlapců a 10 dívek).

---

⁴⁷ MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*.

⁴⁸ MŠMT. *Doporučené učební osnovy předmětů ČJL, AJ a M pro základní školu* [online], s. 16-19.

⁴⁹ LOTKO, Edvard. *Současné postoje uživatelů k jazyku: Sociolingvistický pohled na vybrané problémy*, s. 73-79.

Oproti tomu žáci 6. tříd nejčastěji uvádějí determinaci češtiny na spisovnou a nespisovnou. Nejčastěji tuto odpověď uváděly žákyně 6. tříd (ale ani jednou se u nich neobjevila odpověď C - nevím, nerozlišuji žádné části češtiny, což může svědčit alespoň o částečném zájmu o tuto problematiku). Nejméně se odpověď B objevovala u chlapců 9. tříd (u kterých se ale také nejčastěji nacházela odpověď C, tedy určitý nezájem o češtinu a její rozdělení, celkem 8 odpovědí z 16).

OTÁZKA č. 4: Vyber prosím z ukázky slova, která podle Tebe do textu nepatří (vybraná slova podtrhni):

Rybář chodil na ryby a žena čekala na úlovek. Ale jak to tak bejvá u rybářů, žena se víc načekala a načučela z okna. Jednou si rybář vzal žížaly, napích jednu na udici a čekal na zabráni. Ani se pořádně neusadil, a ryba zabrala. (podle J. Wericha, O rybáři a jeho ženě)

Jako text jsem zvolila krátký úryvek podle Jana Wericha⁵⁰, jelikož jsem chtěla, aby byl text pro žáky alespoň trochu atraktivní. Do textu jsem se snažila vhodně zařadit nespisovná slova z různých jazykových rovin, ve kterých se nespisovná čeština realizuje. Z roviny fonologické slovo „bejvá“ (místo spisovného výrazu „bývá“), rovinu lexikální zastupuje slovo „načučela“ (které jsem do textu zařadila uměle; ve spisovné formě by to bylo „nadívala se z okna“) a rovinu morfologickou slovo „napích“ (zde jsem ponechala toto slovo, které použil ve své nespisovné podobě i autor). Úkolem žáků bylo tato nespisovná slova, v jinak spisovném textu najít a podtrhnout. Možná by byl vhodnější delší text, s více nespisovnými jevy, ale takto dlouhý text jsem musela zvolit z důvodu časového omezení, které jsem měla při rozdávání dotazníků.

---

⁵⁰ WERICH, Jan. *Fimfárum*, s. 26.

	Dívky 6. třída	Chlapci 6. třída	Dívky 9. třída	Chlapci 9. třída	Celkem	Počty v procentech
Správně	16	16	18	14	64	49%
Chybí 1 slovo	10	6	14	10	40	28%
Určili pouze jedno slovo*	0	6	2	4	12	8%
Neodpověděli	6	4	2	2	14	10%

Tab. 3 Výsledky k otázce číslo 4

*nejčastěji v tomto případě žáci vybrali pouze slovo „naučela“

V několika případech jsem se také setkala s tím, že žák označil jiné slovo např. slovo „žena“. Podrobněji se k tomuto problému vrátím v otázce páté. Těchto případů není mnoho, tvoří okolo 5 % odpovědí, proto je ani neuvádím v tabulce.

U této otázky jsem nezaznamenala velké výkyvy mezi dívkami a chlapci, ani mezi věkově rozdílnými skupinami 6. a 9. tříd. Téměř polovina respondentů správně vybrala všechna slova. Asi čtvrtina žáků podtrhla pouze dvě slova, kdy zhruba ve stejném zastoupení 1:1 nevybrali slova „napích“: „bejvá“. Všichni, kteří odpověděli, vybrali slovo „naučela“. Tento fakt se dá interpretovat tím, že slovo je díky své expresivitě zřetelně příznakové.

OTÁZKA Č. 5: Proč podle Tebe, slova která jsi (u předchozí otázky) vybral, do textu nepatří?

Touto otázkou navazuji na předcházející čtvrtou otázku a pokládám ji proto, abych se ujistila, že žáci vědí, z jakého důvodu vybraná slova podtrhli. Odpověď jsem nijak nespécifikovala, ale ve většině případů zněla odpověď stejně: „protože jsou nespisovná“, „jsou nespisovná“, nebo jednoduše „nespisovný“. Tyto odpovědi dále v tabulce shrnuji jako „nespisovná slova“. Tvoří 80% všech odpovědí.

	Dívky 6. třída	Chlapci 6. třída	Dívky 9. třída	Chlapci 9. třída	Celkem	Počty v procentech
Nespisovná slova	26	24	32	24	106	80%
Neodpověděli	2	4	4	4	14	11%
Jiné odpovědi	6	4	0	2	12	9%

Tab. 4 Výsledky k otázce číslo 5

Někteří respondenti, kteří na tuto otázku neodpověděli, měli v otázce číslo čtyři vybraná alespoň 2 slova (u 10 odpovědí ze 14).

Většina žáků, kteří uvedli „jiné odpovědi“, měli i u čtvrté otázky vybraná jiná slova, než byla ta mnou vložená nespisovná slova. Myslím, že nepochopili zadání, nebo si ho přebrali po svém. Což bude viditelné na uvedených následujících příkladech.

Např. v otázce číslo čtyři podtržené slovo „žena“ a v páté otázce na odpověď proč, odpověď „protože ženy nechodí na ryby“. Tato odpověď se v mém výzkumu objevuje dokonce třikrát. Nebo v otázce č. 4 vybraná věta „Ani se pořádně neusadil, a ryba zabrala.“ S odpovědí, že „ryba nikdy hned nezabrala“.

Myslím si, že v těchto případech respondenti pochopili zadání po svém. Nehledali problém ve smyslu spisovnost-nespisovnost, ale spíše „správnost-nesprávnost“, kdy žák odpovídal pravděpodobně na základě svých zkušeností z oblasti rybářství.

Opět jsem nezaznamenala velké rozdíly v postojích mezi dívkami a chlapci, ani mezi třídami. Odpověď A uvedlo celkem 80% dotazovaných. Nejlépe odpovídaly dívky z 9. tříd (odpověď „nepsisovná slova“ uvedlo 32 dívek z celkového počtu 36, kdy 4 dívky neodpověděly). Nepsisovnost rozpoznaly dívky z 6. tříd ve 26 případech ze 34, chlapci z 6. tříd ve 24 případech ze 32 (kdy 4 uvedli jinou odpověď a 4 chlapci neodpověděli vůbec) a chlapci z 9. tříd ve 24 případech ze 30 (kdy 2 odpověděli jinak a 4 chlapci neuvěřli žádnou odpověď).

OTÁZKA č. 6: *Jak se stavíte k používání českého jazyka?*

Odpovědi:

- a) Snažím se v každé situaci používat takové jazykové prostředky, které považuji v dané situaci za vhodné.*
- b) Snažím se volit vhodné prostředky, ale ne vždy (např. jen v důležitých situacích).*
- c) Nesnažím se, je mi to jedno.*

	Dívky 6. třída	Chlapci 6. třída	Dívky 9. třída	Chlapci 9. třída	Celkem	Počty procentech	v
Odpověď A	26	20	10	8	64	49%	
Odpověď B	8	8	24	16	56	42%	
Odpověď C	0	4	2	6	12	9%	

Tab. 5 Výsledky k otázce číslo 6

Tuto otázku jsem se snažila zjednodušit a přizpůsobit tak, aby odpovídala věku respondentů. S tím, že cílem otázky bylo zamyšlení a vlastní sebereflexe znalosti a hlavně používání jazyka. Na kolik jsou uvedené odpovědi pravdivé, to se můžeme pouze domnívat, a musíme brát tedy v potaz, že výsledky jsou relativní (což ostatně platí pro celý výzkum). U této otázky jsem se inspirovala u Dany Slancové, která ve svém průzkumu⁵¹ klade respondentům otázky jako například jakou formu jazyka

⁵¹ SLANCOVÁ, Dana. Anketový prieskum postojov k jazyku, s. 3-19.

(spisovný jazyk, nářečí, smíšenou formu nebo rozdílné formy jazyka podle situace) používají v různých situacích při veřejné i soukromé komunikaci.

Určité situace bývají často také charakteristické určitým způsobem použití, a to z hlediska tematického, obsahového i generačního. Zvláště pro mládež je charakteristické, že se snaží odlišit nejen svým myšlením, ale i řečově. Je tu vždy určitá tendence (s různou mírou vědění) směřující k odlišení právě i způsobem vyjadřování. (více viz kapitola 1.6)

V mém výzkumu průřezově třídami i pohlavím žáci nejčastěji odpovídali odpovědí A, tedy tak, že: „*se snaží v každé situaci používat takové jazykové prostředky, které považují v dané situaci za vhodné*“. Což by mělo v podstatě znamenat, že se vždy snaží mluvit správně a hlavně v každé situaci, která to vyžaduje používat spisovný jazyk. Procentuálně (49%) se počet odpovědí shoduje s počtem správných odpovědí u otázky č. 4 (kdy žáci měli vybrat nevhodná slova z textu a v tomto případě správně vybrali všechny tři nespisovná slova). Ale zde odpovídali odpovědí A spíše žáci z 6. tříd. Nejvíce dívky z 6. tříd, které odpověď A uvedly ve 26 případech (z celkem 34 dotázaných). Ale ani chlapci si nevedli špatně (odpověď A uvedlo 20 chlapců z celkem 32). Zde tedy nevidíme velký rozdíl mezi pohlavím žáků, ale spíše mezi věkem. Protože odpovědi v 9. třídách se značně lišily. Zde odpověď A uvedlo pouze 10 dívek (z 36) a 8 chlapců (ze 30). Při celkovém porovnání ale zjistíme, že procentuální rozdíly mezi odpovědí A a B (49% a 42%) nejsou tak výrazné.

U této odpovědi se mi tedy nepotvrdila ani jedna z hypotéz. Rozdíly mezi dívkami a chlapci jsou zanedbatelné (viz rozbor výše). A rozdíly mezi věkovými kategoriemi, tedy mezi 6. a 9. třídami jsou opačné, než jsem předpokládala. Větší „snahu“ a zájem o správné používání jazyka zde projeví žáci 6. tříd, tedy žáci mladší.

Odpověď B, tedy: „*snažím se volit vhodné prostředky, ale ne vždy*“ je téměř stejně zastoupená jako odpověď A. Odpověď B zvolilo 42% ze všech dotázaných (oproti odpovědi A, která měla zastoupení 49%). Ani zde není podstatný rozdíl mezi pohlavím. V 6. třídách odpověď zvolilo 8 dívek (ze 34) a 8 chlapců (ze 32). V 9. třídách je tato odpověď o něco častější u dívek (24 ze 36), než u chlapců (16 ze 30). Významnější je zde rozdíl mezi věkovými skupinami. Z 6. tříd tuto odpověď zvolilo 16 dotázaných, zatímco v 9. třídách takto odpovědělo celkem 40 respondentů. Je to tedy naopak než u odpovědi A.

Odpověď C („*nesnažím se, je mi to jedno*“ - tedy nezám o správnost jazykového vyjádření) zvolilo celkem 12 respondentů, tedy 9% ze všech dotázaných. Vždy musíme počítat s určitou skupinou respondentů, kterým je tato problematika více či méně lhostejná⁵². Myslím si, že necelých 10% je přijatelný výsledek vzhledem k celkovému počtu respondentů.

Množství těchto odpovědí je sice dost omezený, přesto můžeme říci, že v tomto případě se nám potvrdila původní hypotéza, kde předpokládám větší nezám o jazyk u chlapců (zde 10 odpovědí ze 12), než u dívek (pouze 2 odpovědi z celkem uvedených 12). Větší nezám jsem předpokládá u žáků mladších, což se mi nepotvrdilo (pouze 4 odpovědi od žáků ze 6. tříd z celkem 12 uvedených).

U této otázky jsem se snažila zjistit, jak žáci vnímají své vlastní jazykové schopnosti, v dalších otázkách mě bude zajímat, jak tyto schopnosti vnímají u ostatních (různí lidé v různých situacích, či pozicích) a pokusím se je porovnat.

---

⁵² POLÍVKOVÁ, Alena. K některým postojům uživatelů k jazyku, s. 176-182.

OTÁZKA č. 7: *Kde se podle Vás lze v českém jazyce zdokonalovat?*

Odpovědi:

- a) *ve škole*
- b) *v médiích (např. televize, rádio apod.)*
- c) *na internetu (např. bloger, youtuber apod.)*
- d) *čtením (literatury, časopisů, ...)*
- e) *ve speciálních jazykových příručkách (slovníky, mluvnice apod.)*
- f) *nápodobou (poslechem někoho jiného)*
- g) *nevím, je mi to jedno*

	Dívky 6. třída	Chlapci 6. třída	Dívky 9. třída	Chlapci 9. třída	Celkem	Počty v procentech
Škola	32	30	30	24	116	88%
Média	4	2	6	1	13	10%
Internet	4	6	12	6	28	21%
Četba	34	32	36	24	126	96%
Příručky	24	6	22	12	64	49%
Nápodoba	2	2	6	0	10	8%

Tab. 6 Výsledky k otázce číslo 7

U této otázky respondenti mohli uvést více, než jednu odpověď. Proto procentuální výsledky jsou vždy určité počty procent ze 100% u každé jednotlivé odpovědi (ne celkem, jako u předcházejících otázek). Nejčastěji žáci uváděli 2-3 odpovědi.

Pro zajímavost chci uvést, že i když žáci v předchozí otázce uváděli, že je jim lhostejné kdy a jakým způsobem používají jazyk (nesnaží se o jazykovou správnost) u této otázky vždy vybrali nejméně jednu odpověď, kde by se mohli v jazyce

zdokonalit. To podle mě znamená, že se jedná pouze o určitou formu pohodlnosti, či nezájmu o jazyk, ale rozhodně ne o nevědomost.

Musím říci, že výsledky u této otázky mě do určité míry překvapily. Podle mých předpokladů jsem očekávala, že nejčastější odpovědi na otázku: „*kde se podle Vás lze v českém jazyce zdokonalovat*“ bude odpověď A („*ve škole*“) a odpověď E („*ve speciálních jazykových příručkách (slovníky, mluvnice apod.)*“) samozřejmě jsem tím myslela i učebnice českého jazyka). Tato předpověď se mi potvrdila pouze z části. Celých 88% ze všech dotázaných uvedlo, že zdokonalovat se lze rozhodně ve škole. Ale že se lze zdokonalovat pomocí jazykových příruček si myslí pouze 49% ze všech dotázaných. A převažují dívky (46 z 64 odpovědí; nejvíce u dívek 6. tříd - 24 odpovědí), což odpovídá mé původní hypotéze, že větší zájem o jazyk budou jevit spíše dívky.

Další můj předpoklad byl, že žáci budou často uvádět odpovědi B („*v médiích jako je například televize, rádio apod.*“) a C („*na internetu například u blogerů či youtuberů*“). Protože z vlastní zkušenosti vím, že spousta pubescentů tráví mnoho času před televizí, ale hlavně před počítačem. (Lze ověřit v mnoha studiích, např. v bakalářské práci Stanislavy Němcové⁵³). Tyto odpovědi se vyskytovaly poměrně málo. Odpověď B vybralo pouze 10% tázaných a odpověď C uvedlo 21% respondentů. Překvapilo mě také to, že nejčastěji tyto odpovědi uvedly dívky. Dle stanovených hypotéz to byly dívky z 9. tříd (odpověď B - 6 odpovědí ze 13; odpověď C - 12 odpovědí z 28).

Největším překvapením pro mě byl výsledek u odpovědi D, tedy že zdokonalovat se v českém jazyce lze čtením (literatury - myšleno hlavně beletrie a časopisů, dále nespecifikováno). Očekávala jsem odpověď zhruba od poloviny dotázaných respondentů, ale výsledek je takový, že odpovědělo 126 respondentů, což je 96% ze všech dotázaných. Zajímavostí je, že tuto odpověď vybraly všechny dívky z 6. i 9. tříd, bez výjimky. Dokonce i všichni chlapci z 6. tříd. Pouze 6 chlapců z 9. tříd je jiného názoru a tuto odpověď neuvedli.

Odpověď F, tedy že přiučit českému jazyku se lze i nápodobou uvedlo pouze 10 dotázaných, což je 8% ze všech respondentů. Odpověď vybrali pouze 2 dívky a 2 chlapci z 6. tříd a 6 dívek ze tříd devátých (a žádný chlapec). To nám tedy (opět

---

⁵³ NĚMCOVÁ, Stanislava. *Volný čas pubescentů žijících ve městě a na vesnici* [online], s. 62.

bohužel na malém počtu) dokazuje naše hypotézy, že dívky (starší dívky) jazyk vnímají o něco citlivěji, než chlapci.

Odpověď G - „nevím, je mi to jedno“ jsem ani nezařazovala do tabulky, protože ji vybral pouze jeden respondent, který zároveň uvedl u otázky č. 3, že nerozlišuje žádné části českého národního jazyka. Ale u otázky č. 6 zvolil odpověď, že „se snaží volit vhodné jazykové prostředky, ale ne vždy (závisí na situaci)“. A u otázky č. 5 správně (a dokonce spisovně) uvedl, že vybraná slova z úkolu č. 4 (která měl mimochodem vybraná všechna a správně) „mu přijdou nespisovná“. Myslím si, že je to opět důkaz toho, že se nejedná o neznalost, ale určitou pohodlnost a nedbalost jazyka (což jsem podle hypotézy očekávala právě u chlapců, i když spíše mladších).

U těchto otázek se mi potvrdila hypotéza, která předpokládala větší zájem o jazyk u dívek, než u chlapců. Hypotézu druhou, která mínila větší zájem o jazyk u žáků 9. tříd, tato otázka spíše vyvrací (podrobněji viz předcházející vyhodnocení odpovědí).

OTÁZKA č. 8: Vadí Vám, když se setkáte s jazykově nevhodnými projevy?

Odpovědi:

- a) *Ano*
- b) *Někdy*
- c) *Ne*
- d) *Nevím, je mi to jedno*

	Dívky 6. třída	Chlapci 6. třída	Dívky 9. třída	Chlapci 9. třída	Celkem	Počty v procentech
Odpověď A	2	2	2	4	10	8%
Odpověď B	26	20	28	12	86	65%
Odpověď C	6	6	6	10	28	21%
Odpověď D	0	4	0	4	8	6%

Tab. 7 Výsledky k otázce číslo 8

Tato a další otázka (otázka č. 9) je mířena (jak jsem již uvedla výše) na reflexi jazykových schopností u ostatních lidí (v různých situacích). Na rozdíl od otázek výše, které byly zaměřeny spíše na reflexi vlastních schopností a jazykových dovedností.

Aniž si to mnohdy uvědomujeme, hodnotíme vlastní schopnosti jinak, než tytéž schopnosti u jiných. Často se stává, že se vytvářejí a vyhraňují hodnotové představy, hlavně pasivní hodnotové postoje k úrovni i kvalitě veřejných projevů, v oficiální i polooficiální komunikaci. U většiny jedinců s těmito postoji to ale neznamená, že podobné nároky kladou a uplatňují na sebe a na své vlastní projevy při veřejném projevu, hlavně v polooficiální komunikaci.⁵⁴

Pouze 10 (8%) respondentů zvolilo odpověď A („ano“). Jelikož by se mělo jednat o jazykovou důslednost za všech okolností, podobný počet odpovědí jsem předpokládala. V tomto případě neočekávaně odpovídali nejčastěji starší chlapci (4\odpovědi z 10).

Celkem 86 (65%) žáků zvolilo odpověď B (*v některých situacích vadí, v jiných nevadí jazykově nevhodné projevy*). Nejčastěji tuto odpověď volily dívky (nejvíce dívky z 9. tříd – 28 dívek ze 36, dívky ze 6. tříd zvolily odpověď ve 26 případech ze 34).

28 dotazovaným žákům (21% z celkového počtu) nevhodné jazykové projevy nevadí vůbec. Nejvíce se tento postoj vyskytuje u chlapců 9. tříd (10 případů ze 28, celá třetina chlapců z 9. tříd).

A pouze 8 chlapců (po čtyřech chlapcích z 6. a 9. tříd) odpovědělo, že *neví, vhodnost či nevhodnost jazykového projevu neřeší*.

U této otázky se potvrdila pouze první hypotéza, kde předpokládám větší zájem o jazykovou problematiku u dívek. Sice pouze 4 dívky uvedly odpověď A, ale celkem 54 dívek uvádí, že *v určitých situacích jim nevhodný jazykový projev vadí*. Odpověď jsem dále nspecifikovala, takže se můžeme pouze domnívat, v jakých situacích to může být. U dalších otázek se této odpovědi přiblížíme, protože se budeme ptát „u koho“ žákům nevhodné jazykové projevy vadí. Pouze 12 dívkám (z celkem 70 dotázaných) nevhodné projevy vůbec nevadí. A ani jednou se zde neobjevuje názor ve smyslu odpovědi D („nevím, je mi to jedno“ *tedy tuto problematiku vůbec neřeším*).

---

⁵⁴ KOŘENSKÝ, Jan. *Komunikace a čeština*, s. 60.

Což podle mého názoru svědčí o určitý zájem o problematiku u všech dotázaných dívek, včetně těch, které uvedly zápornou odpověď (odpověď C).

Oproti tomu chlapci sice měli více zástupců pro odpověď A (6 chlapců oproti 4 dívkám), ale u odpovědi B už je to jen 32 odpovědí (oproti 54 odpovědí dívek). Počet odpovědi C už je vyšší (16 chlapců vs. 12 dívek). A odpověď D uvádí pouze 8 chlapců (žádná dívka). Tento rozdíl už je vzhledem k celkovému počtu respondentů podstatný a záporné či lhostejné odpovědi (C, D) chlapců potvrzují první hypotézu.

Ve druhé hypotéze jsem předpokládala kladnější přístup u starší skupiny dotazovaných, ale ve výsledcích mezi 6. a 9. třídami nejsou velké rozdíly, takže hypotéza není potvrzena, ale ani vyvrácena.

OTÁZKA č. 9: U koho Vám tato nevhodnost vadí?

Odpořvědi:

- a) u kamarádů
- b) u učitelů
- c) v televizi (či jiná média)
- d) u někoho jiného

	Dívky 6. třída	Chlapci 6. třída	Dívky 9. třída	Chlapci 9. třída	Celkem	Počty v procentech
Odpověď A	10	4	6	2	22	17%
Odpověď B	10	14	22	8	54	41%
Odpověď C	10	10	22	20	62	47%
Odpověď D	2	1	0	0	3	2%
Neodpořvěděli	2	1	6	0	9	7%

Tab. 8 Výsledky k otázce číslo 9

U této otázky lze opět vybrat více odpovědí (procentuální hodnocení ze 100% stejně jako u otázky č. 7).

Dohromady 22 účastníků výzkumu uvedlo, že nemají rádi nevhodný jazykový projev u svých kamarádů. Počet těchto odpovědí mě udivil, čekala jsem menší četnost. V několika případech dotázané (z mladší skupiny dívek) uvedly, že jim u kamarádů (předpokládám vrstevníků) vadí používání vulgárních slov. (viz kapitola 1.5)

K *odpovědi B*: Celkem 54 respondentů (což je 41% dotázaných, nejčastěji se tato odpověď objevovala u dívek 9. tříd – celkem 22) uvedlo, že jim vadí nesprávné vyjadřování u učitelů. To je podle mého projev toho, že jim otázka jazyka není lhostejná. Na druhou stranu je to také určitý příznak toho, že učitel nenaplnuje očekávání žáků spjatá s jeho komunikačními kompetencemi. I Jan Kořenský uvádí, že: „Komunikace učitele se žákem má probíhat na základě spisovných prostředků, ale ze zkušenosti víme, že tomu tak bývá důsledně nejvýš jen při vlastním vyučování, jinak již může probíhat komunikace mezi učitelem a žákem o přestávkách, mimo vyučování apod.“⁵⁵

Nejčteněji zastoupená byla odpověď C, téměř u poloviny (47%) respondentů. To souvisí i s tím, co už jsme uváděli, a sice to, jak žáci 2. stupně ZŠ tráví svůj volný čas. Televize je jeden z faktorů, který v této otázce hraje podstatnou roli. „Televize jako jeden z účinných hromadných sdělovacích prostředků má i po jazykové stránce velký vliv na vyjadřování diváků; mohla by tudíž zároveň být důležitým nástrojem šíření aktivní znalosti spisovné češtiny a kultury vyjadřování vůbec.“⁵⁶ I při běžném sledování televizních pořadů jako například zprávy můžeme pozorovat, že se chyby v mluveném projevu redaktorů objevují. Miroslava Knappová ve svém článku uvádí: „Pro připravované publicistické projevy je samozřejmým požadavkem dodržování normy spisovného jazyka; ovšem v živých, bezprostředních projevech emocionálně zabarvených je možno v únosné míře i záměrně, funkčně využívat prostředků (obratů, slov a tvarů) shodných s běžně mluveným jazykem, např. vysypat z rukávu, takřikajíc z musu; říct, můžu, taky (nikoli však chyb jako mezi revolucionáři, třema tisíci ap.)“⁵⁷ U této odpovědi je poměrně znatelný rozdíl mezi věkovými skupinami. Jak můžeme vyčíst z uvedené tabulky, tuto odpověď zvolilo 20 žáků z 6. tříd

---

⁵⁵ KOŘENSKÝ, Jan. *Komunikace a čeština*, s. 61.

⁵⁶ KNAPPOVÁ, Miloslava. O kultuře jazykových projevů v televizi, s. 155-167.

⁵⁷ tamtéž, s. 155-167.

a ve třídách 9. to bylo dohromady 42 dotázaných. Zde se tedy potvrzuje hypotéza, která předpokládá větší zájem u starší skupiny žáků.

Pouze 3 žáci (z 6. tříd) uvedli, že se neradi setkávají s nevhodnými jazykovými projevy někoho jiného. Uvedeni byli rodiče a politici.

Celkem 9 (7%) účastníků výzkumu na tuto otázku neodpovědělo. Vzhledem k povaze předcházející otázky, jsem logicky předpokládala, že tomu tak bude. Zajímavé ale je, že odpověď neuvedli titíž respondenti, kteří v předešlé otázce uvedli, že jim nevdí nevhodně zvolený projev. Naopak, často neodpověděly starší dívky, které v předešlé otázce nejvíc uváděly, že jim „někdy“ nevhodný jazykový projev vadí.

OTÁZKA č. 10: Máte ve svém okolí někoho, koho považujete za svůj jazykový vzor (myslíte si, že má dobrý jazykový projev)?

Odpovědi:

a) *Ano (Uveďte koho)*

b) *Ne*

	Dívky 6. třída	Chlapi 6. třída	Dívky 9. třída	Chlapci 9. třída	Celkem	Počty v procentech
Odpověď A	20	10	23	4	57	43%
Odpověď B	14	22	13	26	75	57%

Tab. 9 Výsledky k otázce číslo 10

K *odpovědi A*: Zde většina dotazovaných uvedla jako svůj jazykový vzor učitele. Objevovaly se konkrétní jména vyučujících (díky tomu, že jsem sama chodila na Základní školu Komenského a Světlá nad Sázavou je poměrně malé město, vím, že většina uvedených učitelů má ve své aprobaci český jazyk), i obecně učitel/učitelka. Celkem považuje za vhodný jazykový vzor vyučujícího 32 žáků. Což je více, než polovina těch, kteří uvedli, že mají někoho, koho považují za svůj jazykový vzor.

Dále žáci uváděli jako své vzory rodiče (častěji rodič, nebo matka). Za svůj jazykový vzor považuje jednoho z rodičů celkem 8 dívek (vyrovnaně 4 dívky ze 6. a 4 dívky z 9. třídy). V 6 případech byli uvedeni kamarád či známý, jednou byl zmíněn youtuber a jednou televizní komentátor (přímo uveden „*komentátor Robert Záruba*“). Zbylí respondenti (9 žáků) sice uvedli, že mají svůj jazykový vzor, ale dále neupřesnili, kdo jím je.

Odpověď B se objevovala častěji, než jsem předpokládala. Objevuje se u 75 (57%) účastníků výzkumu.

Jednoznačně se mi potvrdila hypotéza, která určovala větší zájem o jazyk u děvčat (43 odpovědí z 57 pocházely právě od děvčat). A jedním z příznaků, že jim problematika jazyka není lhostejná, může být vnímání jazykových projevů kolem sebe, jejich vytríbení a tím výběr vzoru, který podle nich má vybraný jazykový projev. Druhou hypotézu potvrdit nemohu. Výsledky mezi věkovými skupinami jsou vyrovnané (6. třídy:9. třídy - odpověď A: 30:27, odpověď B: 36:39).

OTÁZKA č. 11: *Je podle vás čeština těžký jazyk?*

Odpovědi:

- a) *Ano*
- b) *Ne*

Proč:

	Dívky 6. třída	Chlapci 6. třída	Dívky 9. třída	Chlapci 9. třída	Celkem	Počty v procentech
Odpověď A	28	30	34	24	116	88%
Odpověď B	6	2	2	6	16	12%

Tab. 10 Výsledky k otázce číslo 11

Tato otázka také zjišťuje postoj k národnímu jazyku a to, jak ho vnímáme. (viz kapitola 1.5.2).

Zde je poměr odpovědí více než jasný. Dohromady 116 (88%) ze 132 dotázaných si o svém mateřském jazyce myslí, že je to jazyk těžký.

Celkem 98 respondentů, kteří odpověděli, že je podle nich čeština těžký jazyk uvedlo jako důvod těžkou gramatiku (někteří specifikovali, například používání i/y, s/z, pravopis všeobecně nebo skloňování a časování). Tuto odpověď jsem očekávala.

10 účastníků výzkumu uvedlo, že češtinu považují za těžkou hlavně kvůli její široké slovní zásobě (také pro významovou mnohoznačnost slov).

Zbývajících 8 žáků, kteří uvedli, že je pro ně čeština těžký jazyk, nenapsali důvod, proč si to myslí.

Závěr

Teoretická část bakalářské práce popisuje stratifikaci českého národního jazyka, dále čtenáře seznamuje s jednotlivými postoji podle dostupných výzkumů, převážně od českých lingvistů. Praktická část obsahuje analýzu výsledků dotazníkového šetření na základě dvou stanovených hypotéz. Výzkum zahrnuje vyhodnocení jednotlivých otázek z dotazníku, a porovnání odpovědí s původními hypotézami.

Při vyhodnocování výzkumu jsem dospěla k závěru, že předpoklad většího zájmu a kladnějšího přístupu k českému jazyku u dívek se potvrdil. Konkrétně se prokázalo, že dívky svědomitěji přistupují k používání českého jazyka (volba vhodných jazykových prostředků v konkrétní situaci). Lépe se také orientují v oblastech a činnostech, ve kterých se lze zdokonalovat či přiučit českému jazyku. Dále jsou citlivější při střetu s jazykově nevhodnými projevy, což dokazuje schopnost rozpoznat vytříbený (či naopak nevhodný) projev, a na základě tohoto výběru si zvolit jazykový vzor. V tomto případě byl rozdíl mezi dívkami a chlapci nejviditelnější. Celkem 57 účastníků výzkumu uvádí, že ve svém okolí mají někoho (nejčastěji učitele/učitelku), koho považují za svůj jazykový vzor. Z toho je to pouze 14 chlapů a dohromady 43 dívek.

Druhá hypotéza týkající se věkového rozdílu 6. a 9. tříd v návaznosti na postoje k českému jazyku se mi nepotvrdila. Očekávala jsem kladnější přístup u žáků 9. tříd s ohledem na větší hloubku získaných poznatků. Výsledky ukázaly, že rozdíly ve věkových skupinách nejsou příliš výrazné.

V dostupné literatuře můžeme narazit na hodnocení postojů k jazyku, u dospělých uživatelů jazyka, u kterých hrají roli takové faktory (například dosažený stupeň vzdělání či zaměstnání), které se u dospívajících neuplatňují. Postoje k národnímu jazyku u dětí a mladistvých nejsou dostatečně popsány. Jistě by bylo možné ověřit výsledky tohoto výzkumu širším šetřením zaměřeným na větší množství respondentů a prohloubit získané poznatky použitím většího spektra dotazníkových otázek.

Použitá literatura

- [1] BAYEROVÁ-NERLICOVÁ, Lenka. Jazykový úzus vs. postoj k jazyku v Čechách: výsledky empirického a sociolingvistického v západních Čechách a v Praze. *Slovo a slovesnost*. 2004, 65(3), 174-193. ISSN 0037-7031.
- [2] CUŘÍN, František a Jiří NOVOTNÝ. *Vývojové tendence současné spisovné češtiny a kultura jazyka*. Vyd. 3. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.
- [3] ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7235-413-9.
- [4] ČMEJRKOVÁ, Světlá a HOFFMANNOVÁ, Jana. *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2011. 491 s. Lingvistika; 2. ISBN 978-80-200-1970-7.
- [5] DANEŠ, František. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0617-6.
- [6] DANEŠ, František. Dialektické tendence ve vývoji spisovných jazyků: Příspěvek sociolingvistický. In: *Československé přednášky pro VI. mezinárodní sjezd slavistů v Praze*. Praha: Academia, 1968, s. 119-128.
- [7] DICKINS, Tom. *Postoje k výpůjčkám v soudobé češtině* [online]. Liberec, 2009, 1-22 [cit. 2016-06-08]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3976/f11/100082s_Pos-toje.pdf
- [8] GRYGGERKOVÁ, Marcela. *Spisovný jazyk a jazyková kultura: e-learningová podpora pro kombinované studium českého jazyka pro bakaláře* [online]. Ostrava: Ostravská univerzita, 2002, s. 62 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: http://ff.osu.cz/dokumenty/opory/spisj_jazkult.pdf
- [9] HAVRÁNEK, Bohuslav. K české dialektologii. In: *Listy filologické a pedagogické*. Praha: Jednota českých filologů, 1924. 51. ISSN 1801-1934.
- [10] HUBÁČEK, Jaroslav. Slang. In: BACHMANNOVÁ, Jarmila, Jan BALHAR, Renata BLATNÁ a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002, s. 604. ISBN 987-80-7106-484-8.

- [11] CHLOUPEK, Jan a Marie KRČMOVÁ. Jazyk národní. In: BACHMANNOVÁ, Jarmila, Jan BALHAR, Renata BLATNÁ a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002, s. 604. ISBN 987-80-7106-484-8.
- [12] CHROMÝ, Jan. Postoje k jazyku, technika spojitých masek a čeština. In: *Naše řeč*. 2009, 92(5), 252-262. ISSN 0027-8203.
- [13] JAKLOVÁ, Alena. K současnému stavu chodského nářečí z hlediska sociolingvistického II. *Naše řeč* [online]. 1997, 80(3), 116-122 [cit. 2016-06-05]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7377>
- [14] JANOUŠEK, Jaromír. *Sociální komunikace*. Praha: Svoboda, 1968.
- [15] *Jazyk a text: výbor z lingvistického díla Františka Daneše. I., Část 2*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Filozofická fakulta, 1999. s. 249-471. ISBN 80-85899-70-1.
- [16] JEDLIČKA, Alois. Vývojová dynamika současné spisovné češtiny. IN: *Naše řeč* [online]. 1969. 52, 79-94 [cit. 2016-05-23]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5436>
- [17] JECHOVÁ, Kateřina. *Lexikální jednotky v mluvě současné české mládeže* [online]. 2009, 1-6 [cit. 2016-06-10]. Dostupné z: <http://konference.osu.cz/cestina/dok/2009/jechova-katerina.pdf>
- [18] JOSÍFKOVÁ, Lenka. *Žáci, jazyk, komunikace: Postoje žáků druhého stupně základních škol ke spisovné češtině* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-06-12]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/135485/>. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta. Vedoucí práce Karel Šebesta.
- [19] KNAPPOVÁ, Miloslava. O kultuře jazykových projevů v televizi. *Naše řeč* [online]. 1970, 53(3), 155-167 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5498>
- [20] KOŘENSKÝ, Jan. *Komunikace a čeština*. Jinočany: H & H, 1992. ISBN 978-808-5467-925.

- [21] KRČMOVÁ, Marie. Čeština obecná. In: BACHMANNOVÁ, Jarmila, Jan BALHAR, Renata BLATNÁ a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002, s. 604. ISBN 987-80-7106-484-8.
- [22] LOTKO, Edvard. Současné postoje uživatelů k jazyku: Sociolingvistický pohled na vybrané problémy. In: *Studia Bohemica IX*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, s. 73-79. ISBN 80-244-0870-8.
- [23] MŠMT. *Doporučené učební osnovy předmětů ČJL, AJ a M pro základní školu* [online]. Praha, 2011, s. 1-71 [cit. 2016-06-12]. Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/03/Doporucene-ucebni-osnovy-predmetu-CJL-AJ-a-M-pro-zakladni-skolu.pdf>
- [24] MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha, 2013. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>
- [25] NEBESKÁ, Iva. Čeština spisovná. In: BACHMANNOVÁ, Jarmila, Jan BALHAR, Renata BLATNÁ a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002, s. 604. ISBN 987-80-7106-484-8.
- [26] NEBESKÁ, Iva. Správnost jazyková. In: BACHMANNOVÁ, Jarmila, Jan BALHAR, Renata BLATNÁ a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002, s. 604. ISBN 987-80-7106-484-8
- [27] NĚMCOVÁ, Stanislava. *Volný čas pubescentů žijících ve městě a na vesnici* [online]. Zlín, 2015 [cit. 2016-06-15]. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce Jana Martincová. Dostupné z: <http://theses.cz/id/4c2e7n/>
- [28] PAVELKOVÁ, Isabella. Postoje chlapců a dívek ke školním předmětům. In: HELLER, Daniel; PROCHÁZKOVÁ, Jana; SOBOTKOVÁ, Irena (ed.). *Psychologické dny 2004 : Svět žen a svět mužů: polarita a vzájemné obohacování: sborník příspěvků z konference Psychologické dny, Olomouc 2004*. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci, 2005. 10 s. ISBN 80-244-1059-1.

- [29] POLÍVKOVÁ, Alena. K některým postojům uživatelů k jazyku. *Naše řeč* [online]. 1992, 75(4), 176-182 [cit. 2016-06-07]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7086>
- [30] SLANCOVÁ, Dana. Anketový prieskum postojov k jazyku. In: *Slovenská reč* [online]. 1990, 55(1), 3-19 [cit. 2016-06-10]. Dostupné z: <http://www.juls.savba.sk/ediela/sr/1990/1/sr1990-1-lq.pdf>
- [31] SOCHROVÁ, Marie. *Český jazyk a literatura: ucelená, přehledná, osvědčená příprava k maturitě i na VŠ*. [Havlíčkův Brod: Fragment, 2007]. V kostce (Fragment). ISBN 978-80-253-0468-6.
- [32] STREJČKOVÁ, Helena. *Vulgarita dětí z pohledu učitelek a učitelů na základní škole* [online]. Praha, 2013 [cit. 2016-06-10]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/132009/>. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra psychologie. Vedoucí práce Irena Smetáčková.
- [33] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8308-0.
- [34] VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 978-80-246-0841-9.
- [35] WERICH, Jan. *Fimfárum*. 8., rozš. vyd., v Albatrosu 3., rozš. vyd. Ilustrace Jiří Trnka. Praha: Albatros, 1997. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-000-0555-7.

Seznam tabulek

Tab. 1 Počet respondentů.....	23
Tab. 2 Výsledky k otázce číslo 3	25
Tab. 3 Výsledky k otázce číslo 4	28
Tab. 4 Výsledky k otázce číslo 5	29
Tab. 5 Výsledky k otázce číslo 6	30
Tab. 6 Výsledky k otázce číslo 7	33
Tab. 7 Výsledky k otázce číslo 8	35
Tab. 8 Výsledky k otázce číslo 9	37
Tab. 9 Výsledky k otázce číslo 10	39
Tab. 10 Výsledky k otázce číslo 11	40

Seznam příloh

Příloha č. 1.....	47
Příloha č. 2.....	49

6. Jak se stavíte k používání českého jazyka?

- d) Snažím se v každé situaci používat takové jazykové prostředky, které považuji v dané situaci za vhodné
- e) Snažím se volit vhodné prostředky, ale ne vždy (např. jen v důležitých situacích)
- f) Nesnažím se, je mi to jedno

7. Kde se podle Vás lze v českém jazyce zdokonalovat? (lze zaškrtnout více odpovědí):

- h) ve škole
- i) v médiích (např. televize, rádio apod.)
- j) na internetu (např. blogger, youtuber apod.)
- k) čtením (literatury, časopisů, ...)
- l) ve speciálních jazykových příručkách (slovníky, mluvnice apod.)
- m) nápodobou (poslechem někoho jiného)
- n) nevím, je mi to jedno

8. Vadí Vám, když se setkáte s jazykově nevhodnými projevy?

- e) Ano
- f) Někdy
- g) Ne
- h) Nevím, je mi to jedno

9. U koho Vám tato nevhodnost vadí? (lze zaškrtnout více odpovědí):

- a) u kamarádů
- b) u učitelů
- c) v televizi (či jiná média)
- d) u někoho jiného (uveďte prosím, u koho).....

10. Máte ve svém okolí někoho, koho považujete za svůj jazykový vzor (myslíte si, že má dobrý jazykový projev)?

- c) Ano
Uveďte prosím, koho (např. učitel, televizní hlasatel apod.):
.....
- d) Ne

11. Je podle vás čeština těžký jazyk?

- a) Ano
  - b) Ne
- PROČ:

Příloha č.2 (Vzor vyplněného dotazníku):

DOTAZNÍK PRO ŽÁKY 2. STUPNĚ ZÁKLADNÍCH ŠKOL

Vážené dívky, vážení chlapci,

obracím se na Vás s žádostí o vyplnění mého dotazníku, který bude sloužit jako podklad pro zpracování mé bakalářské práce s názvem „*Postoje k národnímu jazyku u žáků 2. stupně základní školy*“.

Zároveň Vás chci poprosit o co nejpravdivější odpovědi. Dotazník je anonymní, proto ani odpovědi nebudou mít na Vaši osobu žádný dopad. Účast ve výzkumu je dobrovolná.

Předem mnohokrát děkuji za odpovědi a spolupráci. Jsem studentkou českého jazyka, na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Instrukce k vyplnění dotazníků:

- Výběr možností: zakroužkujte odpověď, která je podle Vás nevhodnější
- Volné odpovědi: odpovězte podle svého uvážení

Otázky:

1. **Jakého jsi pohlaví?**

a) dívka

b) chlapec

2. **Jsi žákem/žákyňí:**

a) 6. třídy

b) 9. třídy

3. **Jaké části národního českého jazyka rozlišuješ?**

a) Spisovná čeština, kam patří i čeština hovorová, a čeština nespisovná, kam řadíme obecnou češtinu, nářečí, slang a argo.

b) Spisovná a nespisovná čeština.

c) Nevím, nerozlišuji.

4. **Vyber prosím z ukázky slova, která podle Tebe do textu nepatří (vybraná slova podtrhni):**

Rybář chodil na ryby a žena čekala na úlovek. Ale jak to tak bejvá u rybářů, žena se víc načekala a načučela z okna. Jednou si rybář vzal žížaly, napích jednu na udici a čekal na zabrání. Ani se pořádně neusadil, a ryba zabrala. (podle J. Wericha, O rybáři a jeho ženě)

5. **Proč podle Tebe, slova která jsi (u předchozí otázky) vybral, do textu nepatří?**

Proč je jsou nespisovná

6. Jak se stavíte k používání českého jazyka?

- a) Snažím se v každé situaci používat takové jazykové prostředky, které považuji v dané situaci za vhodné.
- b) Snažím se volit vhodné prostředky, ale ne vždy (např. jen v důležitých situacích).
- c) Nesnažím se, je mi to jedno.

7. Kde se podle Vás lze v českém jazyce zdokonalovat? (lze zaškrtnout více odpovědí):

- a) ve škole
- b) v médiích (např. televize, rádio apod.)
- c) na internetu (např. blogger, youtuber apod.)
- d) čtením (literatury, časopisů, ...)
- e) ve speciálních jazykových příručkách (slovníky, mluvnice apod.)
- f) nápodobou (poslechem někoho jiného)
- g) nevím, je mi to jedno

8. Vadí Vám, když se setkáte s jazykově nevhodnými projevy?

- a) ano
- b) někdy
- c) ne
- d) nevím, je mi to jedno

9. U koho Vám tato nevhodnost vadí? (lze zaškrtnout více odpovědí):

- a) u kamarádů
- b) u učitelů
- c) v televizi (či jiná média)
- d) u někoho jiného (uvedte prosím, u koho).....

10. Máte ve svém okolí někoho, koho považujete za svůj jazykový vzor (myslíte si, že má dobrý jazykový projev)?

- a) ano
Uveďte prosím, koho (např. učitel, televizní hlasatel apod.):

Spolužáci a přátelé, někteří učitelé a učitelsky

- b) ne

11. Je podle vás čeština těžký jazyk?

- a) ano
- b) ne

PROČ: Základy těžké nejsou. Mluvit česky a základní provozis by měli umět všichni dospělí ČR. Těží mi přijdou horbory, relé, grafy nebo literatura

DOTAZNÍK PRO ŽÁKY 2. STUPNĚ ZÁKLADNÍCH ŠKOL

Vážené dívky, vážení chlapci,

obracím se na Vás s žádostí o vyplnění mého dotazníku, který bude sloužit jako podklad pro zpracování mé bakalářské práce s názvem „*Postoje k národnímu jazyku u žáků 2. stupně základní školy*“.

Zároveň Vás chci poprosit o co nejpravdivější odpovědi. Dotazník je anonymní, proto ani odpovědi nebudou mít na Vaši osobu žádný dopad. Účast ve výzkumu je dobrovolná.

Předem mnohokrát děkuji za odpovědi a spolupráci. Jsem studentkou českého jazyka, na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Instrukce k vyplnění dotazníků:

- Výběr možností: zakroužkujte odpověď, která je podle Vás nejvhodnější
- Volné odpovědi: odpovězte podle svého uvážení

Otázky:

1. **Jakého jsi pohlaví?**

- a) dívka   b) chlapec

2. **Jsi žákem/žáčkyní:**

- a) 6. třídy   b) 9. třídy

3. **Jaké části národního českého jazyka rozlišuješ?**

- a) Spisovná čeština, kam patří i čeština hovorová, a čeština nespisovná, kam řadíme obecnou češtinu, nářečí, slang a argot.
b) Spisovná a nespisovná čeština.
 c) Nevím, nerozlišuji.

4. **Vyber prosím z ukázky slova, která podle Tebe do textu nepatří (vybraná slova podtrhni):**

Rybář chodil na ryby a žena čekala na úlovek. Ale jak to tak bejvá u rybářů, žena se víc načekala a načučela z okna. Jednou si rybář vza! žízaly, napích jednu na udici a čekal na zabrání. Ani se pořádně neusadil, a ryba zabrala. (podle J. Wericha, O rybáři a jeho ženě)

5. **Proč podle Tebe, slova která jsi (u předchozí otázce) vybral, do textu nepatří?**

Nejsou napsaná spisovně.

6. Jak se stavíte k používání českého jazyka?

- a) Snažím se v každé situaci používat takové jazykové prostředky, které považuji v dané situaci za vhodné.
- b) Snažím se volit vhodné prostředky, ale ne vždy (např. jen v důležitých situacích).
- c) Nesnažím se, je mi to jedno.

7. Kde se podle Vás lze v českém jazyce zdokonalovat? (lze zaškrtnout více odpovědí):

- a) ve škole
- b) v médiích (např. televize, rádio apod.)
- c) na internetu (např. blogger, youtuber apod.)
- d) čtením (literatury, časopisů, ...)
- e) ve speciálních jazykových příručkách (slovníky, mluvnice apod.)
- f) nápodobou (poslechem někoho jiného)
- g) nevím, je mi to jedno

8. Vadí Vám, když se setkáte s jazykově nevhodnými projevy?

- a) ano
- b) někdy
- c) ne
- d) nevím, je mi to jedno

9. U koho Vám tato nevhodnost vadí? (lze zaškrtnout více odpovědí):

- a) u kamarádů
- b) u učitelů
- c) v televizi (či jiná média)
- d) u někoho jiného (uveďte prosím, u koho).....

10. Máte ve svém okolí někoho, koho považujete za svůj jazykový vzor (myslíte si, že má dobrý jazykový projev)?

- a) ano
- Uveďte prosím, koho (např. učitel, televizní hlasatel apod.):

.....

- b) ne

11. Je podle vás čeština těžký jazyk?

- a) ano
- b) ne

PROČ: *Např. měla slova se da' říct více opředeně.*